

VYBRANÉ ANALYZOVANÉ STRATEGICKÉ ROZVOJOVÉ DOKUMENTY EURÓPSKEJ ÚNIE

Lýdia Stankovič

ÚVOD

Európska únia je spoločenstvom v súčasnosti 27 európskych štátov, ktoré spolupracujú v politickej a hospodárskej oblasti, a táto spolupráca je pre nich vzájomne výhodná. Taktiež občanom zabezpečuje Európska únia (ďalej tiež EÚ) trvalý mier, stabilitu a prosperitu, nakoľko jej poslaním je neustály a harmonický rozvoj. V tejto súvislosti, na základe vytvorenia spoločného trhu, ako ekonomického cieľa Európskej únie, postupom času boli vytvorené i ďalšie ciele – spoločná sociálna politika, dohľad nad životným prostredím, rozvoj zaostalejších regiónov a zladenie zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Na tomto základe (zabezpečenia plnenia týchto cieľov a na programovanie využívania fondov Európskej únie) je postavený základný strategický dokument Európskej únie - *Národný strategický referenčný rámeč* (ďalej tiež NSRR) ako centrálny integrujúci strategický dokument. Strategický cieľ v rámci NSRR na roky 2007 – 2013 bol formulovaný ako: „výrazne zvýšiť do roku 2013 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky a zamestnanosť pri rešpektovaní udržateľného rozvoja. [4]

V tejto súvislosti je cieľom príspevku uskutočniť analýzu NSRR, vykonať analýzu jednotlivých cieľov, špecificky cieľa Konvergencia, a pomocou dotazníkového šetrenia priblížiť čitateľom vnímanie pojmu sociálna inklúzia, resp. znázorniť ďalšie oblasti na ktoré je potrebné sa v rámci sociálnej inklúzie zamerať.

1 NÁRODNÝ STRATEGICKÝ REFERENČNÝ RÁMEC

Tento dokument reprezentuje referenčný nástroj na prípravu programovania fondov. Stanovuje národné priority krajiny, ktoré budú spolufinancované zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v programovom období 2007 – 2013 v nadväznosti na Strategické

usmernenia Spoločenstva o súdržnosti, ktoré definujú rámce pre príspevky fondov na európskej úrovni. Zabezpečuje, že pomoc z fondov bude využitá v súlade so Strategickými usmerneniami Spoločenstva o súdržnosti. Taktiež určí prepojenie medzi prioritami Spoločenstva na jednej strane a Národným programom reforiem na druhej strane.[4]

Pre plánovacie obdobie rokov 2007 – 2013 boli vytyčené tieto ciele:

- *Konvergencia,*
- *Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť a*
- *Európska územná spolupráca.*

V rámci cieľa Konvergencia je potrebné sa zamerať na:

- urýchlenie štrukturálnej konvergenencie najmenej rozvinutých členských štátov a regiónov zlepšovaním podmienok rastu zamestnanosti prostredníctvom zvyšovania kvality investícií do hmotného a ľudského kapitálu, rozvoja inovácií a znalostnej spoločnosti, prispôsobivosti na hospodárske a sociálne zmeny, ochrany, zlepšovania životného prostredia (ŽP) a administratívnej efektívnosti.

V rámci cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť je potrebné sa zamerať na:

- posilnenie konkurencieschopnosti a príťažlivosti regiónov, ako aj zamestnanosti predvídaním hospodárskych a sociálnych zmien a podporení inovácií, spoločnosti založenej na vedomostiach, podnikateľského ducha, ochrany životného prostredia a prevencie pred rizikami, podporu adaptability pracovníkov a podnikov a rozvoj trhov práce, orientovaných na sociálne začlenenie.

V rámci cieľa Európska územná spolupráca je potrebné si preštudovať operačné programy, ktoré nie sú súčasťou NSRR.

NSRR koncentruje implementáciu tematických priorít nasledovne:

Tabuľka 1 Tematické priority NSRR (2007 - 2012)

Strategická priorita	Cieľ strategickkej priority
1. Infraštruktúra a regionálna dostupnosť	Zvýšenie hustoty vybavenia regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich verejných služieb.
2. Znalostná ekonomika	Rozvoj zdrojov udržateľného ekonomického rastu a zvyšovanie konkurencieschopnosti priemyslu a služieb.
3. Ľudské zdroje	Zvýšenie zamestnanosti, rast kvality pracovnej sily pre potreby vedomostnej spoločnosti a zvýšenie sociálnej inklúzie rizikových skupín.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: NSRR, 2012

Príspevky strategickkej priority „Infraštruktúra a regionálna dostupnosť“ sú prioritne smerované do inovačných a kohéznych pólov rastu v oblasti regionálnej infraštruktúry, a environmentálnej infraštruktúry.

Príspevky týkajúce sa strategickkej priority „Znalostná ekonomika“ sa prioritne smerujú na vytvorenie podmienok pre vznik a rozvoj najvýznamnejších zdrojov rastu postavených na využívaní poznatkov, raste efektívnosti a účinnosti rozhodujúcich ekonomických a sociálnych procesov ovplyvňujúcich vývoj v ostatnom území SR. Ide najmä o projekty na podporu konkurencieschopnosti podnikov a služieb a výskumu a vývoja.

Pri strategickkej prioritě „Ľudské zdroje“ príspevky prioritne smerujú do oblastí zabezpečujúcich dosiahnutie vysokej miery zamestnanosti, zníženie dlhodobej nezamestnanosti, vyrovnávanie sa s demografickými zmenami a v neposlednom rade sú zamerané tiež na sociálnu inklúziu, ktoré smerujú k naštartovaniu, resp. posilneniu procesov zabezpečujúcich konkurencieschopnosť Slovenskej republiky v európskom i globálnom rámci. V oblasti zamestnanosti je potrebné zabezpečiť

rovnomerný, celonárodný rozvoj, keďže rizikové skupiny (dlhodobo nezamestnaní) sa nachádzajú vo všetkých regiónoch Slovenska.

V rámci Národného strategického referenčného rámca, keďže je táto problematika rozsiahla, ale vysoko aktuálna, sa ďalej budeme venovať cieľu Konvergencia.

2 CIEĽ NÁRODNÉHO STRATEGICKÉHO REFERENČNÉHO RÁMCA - KONVERGENCIA

Ako sme už vyššie spomenuli, účelom cieľa Konvergencia v rámci NSRR je: urýchlenie štrukturálnej konvergencie najmenej rozvinutých členských štátov a regiónov zlepšovaním podmienok rastu zamestnanosti prostredníctvom zvyšovania kvality investícií do hmotného a ľudského kapitálu, rozvoja inovácií a znalostnej spoločnosti, prispôsobivosti na hospodárske a sociálne zmeny, ochrany, zlepšovania životného prostredia (ŽP) a administratívnej efektívnosti. [4]

Zhrnutie sústavy priorít Národného strategického referenčného rámca na roky 2007 – 2013 pre cieľ Konvergencia nám prináša nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2 Priority NSRR (2007 - 2012) pre cieľ Konvergencia

Strategická priorita	Špecifická priorita
1. infraštruktúra a regionálna dostupnosť	1.1 Regionálna infraštruktúra
	1.2 Environmentálna infraštruktúra a ochrana ŽP
	1.3 Dopravná infraštruktúra a verejná železničná osobná doprava
2. Znalostná ekonomika	2.1 Informatizácia spoločnosti
	2.2 Výskum a vývoj
	2.3 Infraštruktúra vysokých škôl
	2.4 Podpora konkurencieschopnosti podnikov a služieb najmä prostredníctvom inovácií
3. Ľudské zdroje	3.1 Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť
	3.2 Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie
	3.3 Modernizácia zdravotníctva
4. Technická pomoc (horizontálna)	4.1 Príprava, riadenie, monitorovanie, hodnotenie, informovanie a posilňovanie administratívnych kapacít v týchto oblastiach
	4.2 Finančné riadenie, kontrola a posilňovanie administratívnych kapacít v týchto oblastiach

Zdroj: vlastné spracovanie podľa NSRR, 2012

V rámci cieľa *Konvergencia* sa ďalej budeme venovať Strategickej prioritě Ľudských zdrojov, a špecificky *Podpore rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie*.

2.1 ĽUDSKÉ ZDROJE – PODPORA RASTU ZAMESTNANOSTI A SOCIÁLNEJ INKLÚZIE

Operačný program *Zamestnanosť a sociálna inklúzia* je referenčným dokumentom, ktorý implementuje špecifickú prioritu 3.2 *Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie*, v rámci strategickej priority Národného strategického referenčného rámca 3. *Ľudské zdroje*.

Zahŕňa dva ciele kohéznej politiky EÚ:

- okrem cieľa Konvergencia,
- i cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť, t.j. zahŕňa celé územie SR vrátane Bratislavského kraja.

Názov operačného programu „Zamestnanosť a sociálna inklúzia“ reflektuje hlavné problémy trhu práce v Slovenskej republike, ktoré charakterizuje:

- nízka miera zamestnanosti,
- vysoká miera nezamestnanosti,

- vysoko štruktúrovaná nezamestnanosť a
- dlhodobá nezamestnanosť.[5]

Cieľom operačného programu je preto tlak na: „zvýšenie zamestnanosti, rast kvality ponuky na trhu práce, zvýšenie sociálnej inklúzie rizikových skupín a budovanie kapacít v oblasti verejnej politiky. [4]

2.2 DISKUSIA K ANALÝZE SITUÁCIE V OBLASTI SOCIÁLNEJ INKLÚZIE

Sociálna inklúzia (začleňovanie) vyžaduje komplexný, viacdimeziálny a najmä jednotný prístup v rôznych oblastiach politik. Ich základným cieľom je podporovať sociálne začleňovanie znevýhodnených alebo vylúčených osôb, podporovať rovnosť príležitostí, uspokojovať sociálne potreby ľudí prostredníctvom aktívnych a preventívnych opatrení sociálnej inklúzie, a celkovo posilňovať rast zamestnanosti, sociálnu súdržnosť a udržateľný rozvoj. Opakom inklúzie je sociálna exklúzia (vyčlenenie), v ktorej sú určití jednotlivci vytláčaní na okraj spoločnosti.

Výrazným sprievodným javom sociálnej exklúzie a limitujúcim faktorom sociálnej inklúzie je chudoba a jej riziká. [4]

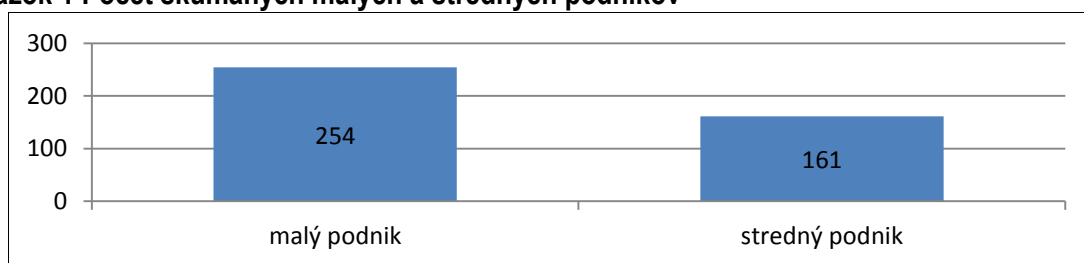
Podľa výsledkov prieskumu Zisťovania o príjmoch a životných podmienkach domácností EU-SILC (Statistic on Income and Living Conditions) 2005, ktoré sa na Slovensku uskutočnilo prvýkrát v roku 2005 a poskytuje informácie za rok 2004, miera rizika chudoby v SR v roku 2004 dosiahla 13,3 % (Štatistický úrad SR, 2006). Porovnateľne každoročne tento údaj klesal, v roku 2011 bola miera chudoby na úrovni 11 %. Z krajín, ktoré majú podobnú hranicu rizika chudoby vyjadrenú v PPS (Parite kúpnej sily, ktorá eliminuje efekty rozdielnej cenovej úrovne medzi krajinami) ako Slovensko, sú zatiaľ k dispozícii nasledujúce údaje z posledného zisťovania EU SILC 2011: Česká republika (9,8 %), Nórsko (10,5 %), Rakúsko (12,6 %), Slovinsko (13,6 %), Fínsko (13,7 %), Maďarsko (13,8 %), Švédsko (14,0 %) a Estónsko (17,5 %).[7]

2.2.1 Vyhodnotenie dotazníka so zameraním na sociálnu inklúziu a sociálne služby

Pre umocnenie a podporu uskutočnenej analýzy dokumentov sme pripravili a uskutočnili aj opytovanie zamestnancov vybraných podnikov prostredníctvom dotazníka. Dotazník venujúci sa vnímavosti sociálnej inklúzie a sociálnych služieb sme odoslali do vybraných podnikov (malé a stredné podniky východoslovenského regiónu - 1 % z aktívnych malých a stredných podnikov vo východoslovenskom regióne, na základe údajov zo Štatistického úradu o počte aktívnych malých a stredných podnikov v regióne [7]) prostredníctvom e-mailu, kde bol odkaz na elektronický dotazník s prosbou o vyplnenie dotazníka zamestnancami. Dotazník obsahoval 12 otázok, z toho 9 bolo uzatvorených, 3 boli otvorené otázky. K tejto téme – sociálnej inklúzii a vnímavosti sociálnych služieb sa nám z vybraných podnikov východoslovenského regiónu vrátilo 415 správne vyplnených dotazníkov, ktoré sú predmetom prieskumu.

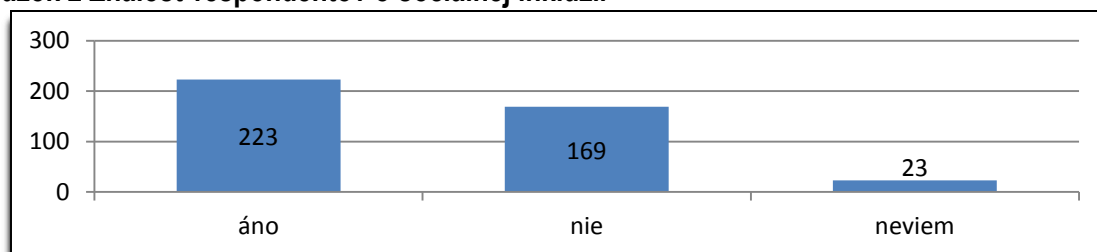
Ich štruktúru zobrazuje nasledujúci obrázok.

Obrázok 1 Počet skúmaných malých a stredných podnikov

Zdroj: vlastné spracovanie

Obrázok 2 Znalosť respondentov o sociálnej inklúzii

Zdroj: vlastné spracovanie

Zamestnancov vybraných podnikov sme sa pýtali, či poznajú pojem sociálna inklúzia. Výsledky by sme mohli zobrazit' nasledovne."

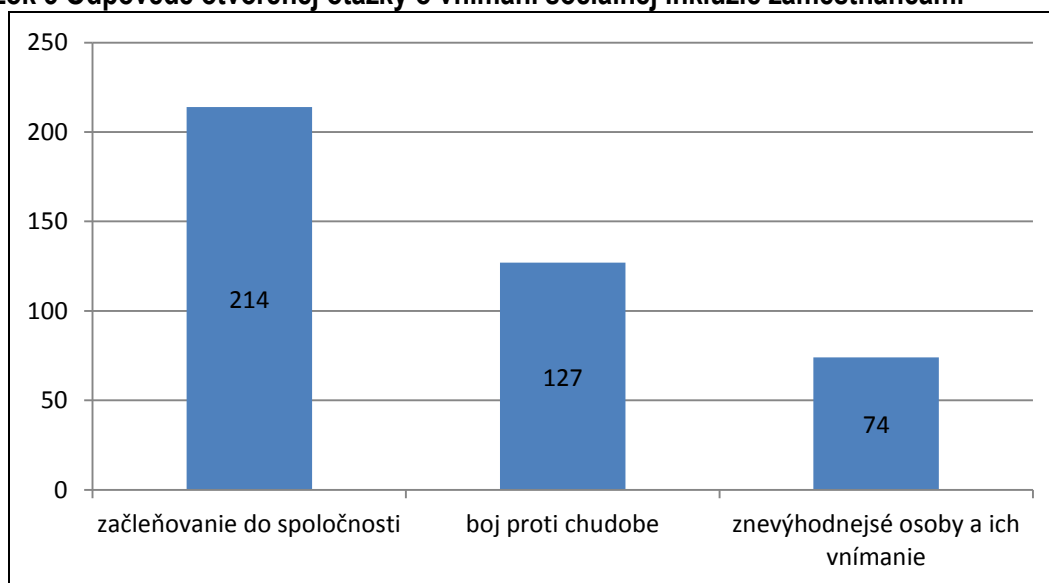
54 % (223 opytovaných) zamestnancov pozná pojem sociálna inklúzia, 41 % zamestnancov (169 opytovaných) zas tento pojem vôbec nepozná. 5 % zamestnancov (23 opytovaných) si nevedelo spomenúť čo tento pojem znamená.

Otvorenou otázkou sme ďalej skúmali, či tento pojem poznajú zamestnanci. Zamestnanci malých a stredných podnikov sa mali vyjadriť,

ako tento pojem vnímajú. Odpovede od zamestnancov sme zoskupili do 3 skupín a prezentujeme nasledovne:

- 52 % opytovaných (214 zamestnancov) uviedlo začleňovanie do spoločnosti,
- 31 % opytovaných (127 zamestnancov) uviedlo boj proti chudobe,
- 18 % opytovaných (74 zamestnancov) uviedlo znevýhodnené osoby a ich vnímanie.

Obrázok 3 Odpovede otvorenej otázky o vnímaní sociálnej inklúzie zamestnancami

Zdroj: vlastné spracovanie

Pre pochopenie uvádzame, ako tento pojem vnímame my: „Sociálna inklúzia je procesom, ktorý zabezpečuje, aby tí, ktorí sú v riziku chudoby a sociálnej exklúzii vylúčení zo spoločnosti, dostali príležitosti a zdroje na to, aby sa mohli plne zúčastniť na ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote a dosiahli takú životnú úroveň, ktorá je považovaná v spoločnosti za obvyklú.

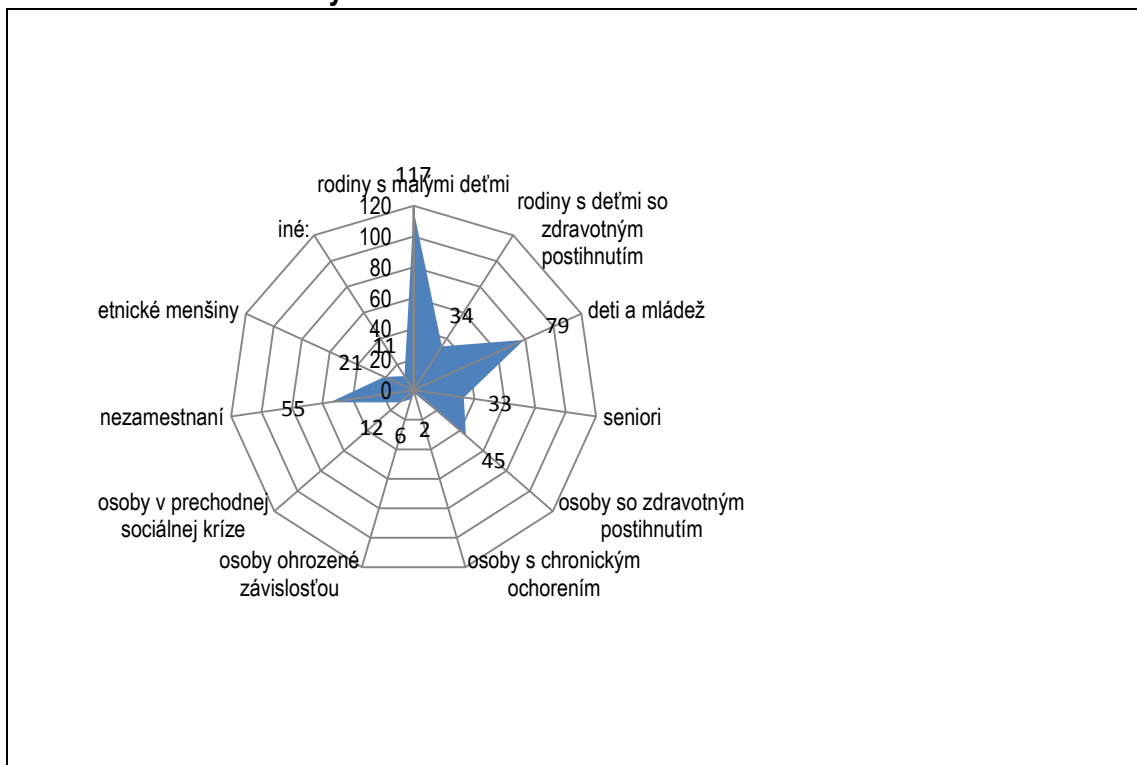
V podstate teda môžeme konštatovať, že respondenti – zamestnanci malých a stredných

podnikov, ktorí uviedli, že poznajú tento pojem, tak ho vnímajú správne.

Tí ktorí uviedli, že pojem nepoznajú, alebo nevedeli sa k nemu vyjadriť v predchádzajúcej otázke, predsa len uviedli do určitej miery správnu odpoveď.

Ďalšou otázkou bolo zaznačenie jednej z možností, na ktorú by sa malo v budúcnosti viac zamerať. Odpovede sme zaznačili do obrázka.

Obrázok 4 Oblasti na ktoré by sa v budúcnosti malo viac zamerať

Zdroj: vlastné spracovanie

V oblasti zamerania sa na skupiny obyvateľov, na ktoré by sa v budúcnosti malo zamerať (ktorým je potrebné venovať viac pozornosti) sa zamestnanci vybraných podnikoch priklonili k tomu, že by sa malo viac zamerať na skupinu rodín s malými deťmi (myslí si to 28 % opýtaných; 117 zamestnancov), na deti a mládež (19 % odpovedí; 79 zamestnancov) a taktiež na nezamestnaných (odpovedalo 13 % opýtaných; 55 zamestnancov). Najmenej je potrebné (podľa opýtaných) zamerať sa na osoby s chronickým ochorením, alebo osoby ohrozené závislosťou (po 1 % odpovedí).

Ostatné odpovede prieskumu sú predmetom iného príspevku.

2.2.2 Odporúčania pre podniky v rámci sociálnej inklúzie a sociálnej politiky

V rámci analýzy situácie ďalšej Podpory a rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie boli vypracované ciele a indikátory na ktoré je potrebné zamerať pozornosť, nakoľko prebiehajúca reštrukturalizácia a transformácia Slovenskej republiky si vyžaduje ešte stále opatrenia na zvyšovanie zamestnanosti a sociálnej inklúzie malých a stredných podnikov. Indikátory sú zosumarizované v tabuľke.

Tabuľka 3 Systém monitoringu v oblasti sociálnej inklúzie

Kvantifikovateľný cieľ	Indikátory
Zvýšiť dostupnosť, kvalitu a variabilitu poskytovania sociálnych služieb.	Nový zákon o sociálnych službách s vymedzením sociálnych služieb, podmienok ich poskytovania, hodnotenia kvality, a pod.
	Podiel prírastku miest v jednotlivých typoch zariadení sociálnych služieb na celkovom počte obyvateľov podľa regiónov.
	Prírastok miest v zariadeniach sociálnych služieb podľa druhu sociálnej služby.
	Počet klientov, pre ktorých sú poskytované služby.

Zvýšit' kvalitu a efektivitu sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.	Prírastok počtu miest v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.
	Poččet klientov, pre ktorých sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v prirodzenom rodinnom a širšom sociálnom prostredí.
	Poččet absolventov programov ďalšieho vzdelávania zameraných na zvýšenie kvality služieb a sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.
Rozširovanie programov prispievajúcich k zlepšeniu sociálneho začlenenia marginalizovaných skupín	Poččet programov a projektov na podporu miestnych spoločenstiev a komunit z ESF.

Zdroj: MPSVR SR, Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie pre roky 2006-2008

Špecifická priorita sa koncentruje na podporu rastu kvality ľudských zdrojov, na zvýšenie zamestnanosti malých a stredných podnikov prostredníctvom zvýšenia investícií do ľudských zdrojov, do šírenia inovátnych a pružných foriem organizácie práce a pracovného času. Je zameraná na znižovanie nedeklarovanej práce, na podporu predvídania a riadenia reštrukturalizácie hospodárstva pri súčasnom minimalizovaní sociálnych nákladov a uľahčení prispôsobovania sa pracovníkov a podnikov týmto zmenám.[3]

Stratégia je zameraná aj na skvalitnenie a spružnenie klientovo orientovaných verejných služieb zamestnanosti MaSP, na rozšírenie neštátnych služieb zamestnanosti najmä do regiónov postihnutých dlhodobou nezamestnanosťou, na zlepšenie dostupnosti služieb na podporu zosúladenia rodinného pracovného života, na zvyšovanie úrovne riadenia ľudských zdrojov v oblasti verejnej politiky a inštitúcií poskytujúcich služby sociálnej inklúzie.[4] Mechanizmy podpory v uvedených oblastiach budú aj v novom programovacom období zabezpečovať poskytnutie diferencovanej podpory a pomoci v prospech „znevýhodnených a problémových regiónov, vzhľadom na ich postihnutie vysokou nezamestnanosťou a chudobou a z dôvodu ponuky práce, ktorá nezodpovedá požiadavkám dopytu na regionálnom trhu práce.[4]

V tejto súvislosti môžeme odporúčať otvorenú komunikáciu o prekážkach, ktoré sa objavujú, podporovať MaSP pri zvládnutí týchto situácií, a pod.

ZÁVER

Ako je z analýzy situácie, z analýzy sociálnej inklúzie a dotazníkovej analýzy zamestnancov vybraných malých a stredných podnikov východoslovenského regiónu zrejme, problémom je dlhodobá nezamestnanosť so zvyšujúcim sa podielom uchádzačov o zamestnanie bez vzdelania a so základným vzdelaním na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie a stále vysoký podiel nezamestnaných mladých ľudí. Z kombinácie týchto údajov, ktoré boli uvedené v čiastkovej analýze je možné vyvodíť záver, že práve cieľové skupiny opatrení sociálnej inklúzie sú *rizikovou populáciou* najmä v súvislosti s dlhodobou nezamestnanosťou. Analýzy v dokumente NSRR odhalili niekoľko problémových miest, napríklad absenciu realizácie systémových opatrení, nízke prepojenie opatrení na trhu práce s opatreniami sociálnej inklúzie, absenciu, resp. nízku dostupnosť sprievodných opatrení - služieb starostlivosti uľahčujúcich prípravu na povolanie, prístup na trh práce, zamestnanosť, resp. zamestnatel'nosť, nízku efektivitu

sprievodných opatrení spočívajúcu v absencii systematického prehľbovania kvalifikácie a supervízie (kontrola, dohľad, coaching) v oblasti sociálnej inklúzie a absencii systematického monitoringu a analýz, absencia podpory sebestačnosti a senzibilizačných opatrení najmä vo vzťahu k marginalizovaným rómskym komunitám a ďalším marginalizovaným skupinám populácie, pretrvávajúce rodových nerovností na trhu práce.

Preto je potrebné nielen nastaviť legislatívne opatrenia a politiky, aby sme prispeli k výraznému úspechu v zamestnateľnosti, ale zamerať sa tiež na riešenie nezamestnanosti z komplexného pohľadu.

LITERATÚRA

[1] Euroinfo, 2012. Národný strategický referenčný rámec. [online] [cit. 2012-11-25] Dostupné na internete: <<http://www.euroinfo.gov.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>>.

[2] MPSVR SR, 2013. Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie pre roky 2006-2008.

[3] MIHALČOVÁ, B. et al. 2012. Teórie správy, riadenia a byrokracie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012. 277 s. ISBN 978-80-7097-953-2.

[4] Národný strategický referenčný rámec na roky 2007 – 2013.

[5] Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia. 2012. [online] [cit. 2012-11-25] Dostupné na internete: <<http://www.nsrr.sk/operacne-programy/zamestnanost-a-socialna-inkluzia/>>.

[6] Štatistický úrad SR. 2006. [online] [cit. 2012-11-23] Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=10421>>.

[7] Štatistický úrad SR. 2012. [online] [cit. 2012-11-24] Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=54208>>.

Príspevok bol vypracovaný ako súčasť riešenia projektu VEGA č. 1/0328/13 „Modelovanie kauzálnych vzťahov inovácií v malých a stredných podnikoch“.

Autorka:

Ing. Lýdia Stankovič, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave
Podnikovohospodárska fakulta v Košiciach
Katedra manažmentu
lydia.stankovic@euke.sk

SELECTED ANALYZED STRATEGIC DEVELOPMENT DOCUMENTS OF EUROPEAN UNION

Lýdia Stankovič

Abstract: This paper focuses on the analysis of selected strategic development documents of the European Union, namely the document National Strategic Reference Framework. On the basis of this document, the Slovak Republic in the programming period 2007 – 2013 is able to use resources from the EU funds throughout the duration of this period. According to this document, we analyze the operational program (under the Convergence objective) Employment and social inclusion, which aims to increase the employment and social inclusion (the inclusion of) of employees in various areas.

Keywords: Development document, The Operating program, Convergence, Social inclusion

JEL Classification: F62, P39